

Diagnoza pedagogiczna w edukacji wczesnoszkolnej

Praktyczne wskazówki
dla pedagogów specjalnych
oraz case study

SPIS TREŚCI

1. Diagnoza pedagogiczna... i co dalej	4
Postępowanie wobec ucznia z wstępną diagnozą pedagogiczną	5
Postępowanie wobec ucznia z opinią poradni psychologiczno-pedagogicznej	7
Postępowanie wobec ucznia z orzeczeniem poradni psychologiczno-pedagogicznej	11
O tym pedagog specjalny powinien pamiętać!	17
2. Case study. Postępowanie w przypadku trudności w uczeniu się na etapie edukacji wczesnoszkolnej	18
Plan pedagoga specjalnego	19
Arkusze obserwacyjny dziecka z ryzykiem dysleksji	23
Opinia w sprawie ucznia z trudnościami w czytaniu i/lub pisaniu na etapie edukacji wczesnoszkolnej	26

DIAGNOZA PEDAGOGICZNA... I CO DALEJ

Rola diagnozy pedagogicznej

Diagnoza pedagogiczna przeprowadzana w szkole, jak i ta specjalistyczna – przeprowadzana w poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym w poradni specjalistycznej, przynosi szereg bardzo konkretnych informacji i wskazówek na temat indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Jest doskonałym punktem wyjścia – linią startu i drogowskazem w procesie udzielania mu wsparcia edukacyjno-wychowawczego oraz pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Warto więc mieć na uwadze, że za adekwatne wsparcie edukacyjno-wychowawcze odpowiadają nauczyciele, za właściwą organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej odpowiedzialny jest dyrektor, natomiast za kompetentne jej udzielanie – specjaliści szkolni, każdy w ramach swoich zawodowych uprawnień. Kapitalne znaczenie ma tu również współpraca wszystkich tych podmiotów zaangażowanych w proces wspomaganie wszechstronnego rozwoju danego ucznia – zarówno między sobą, jak i z rodzicami ucznia.

JAKĄ ZATEM ROLĘ POWINIEN PEŁNIĆ PEDAGOG SPECJALNY W POSTĘPOWANIU POSDIAGNOSTYCZNYM WOBEC UCZNIĄ O SPE?

Wspomaganie nauczycieli i pozostałych specjalistów

Przede wszystkim powinien mieć świadomość, że wszelkie podejmowane przez niego oddziaływania muszą mieścić się zarówno w granicach określonym prawem oświatowym, jak i wyznaczonych posiadanymi kwalifikacjami zawodowymi. Jego podstawowa rola polega przede wszystkim na wspomaganie nauczycieli i pozostałych specjalistów, a więc osób, które będą realizowały wszystkie wskazania i zalecenia wynikające z badań pedagogicznych wykonanych w szkole, jak i znajdujące się w opiniach i orzeczeniach wystawianych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Ma więc z nimi ściśle współpracować, pomagać im doradzać we wszystkich sprawach związanych z podejmowaniem decyzji względem uczniów o SPE. Jeśli pedagog specjalny ma odpowiednie kompetencje/uprawnienia, to również może prowadzić z danym uczniem zajęcia będące formą zalecanej uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a w przypadku dzieci z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego – odpowiednio zajęcia rewalidacyjne, socjoterapeutyczne lub resocjalizacyjne. Konkretnie poczynania pedagoga specjalnego zależne są od sytuacji ucznia, jaka obliguje szkołę do podjęcia wobec niego stosownych oddziaływań.

POSTĘPOWANIE WOBEC UCZNIĄ Z WSTĘPNĄ DIAGNOZĄ PEDAGOGICZNĄ

KROK 1: Informowanie nauczycieli o potrzebie objęcia ucznia wsparciem i pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Podstawowy układ, w którym uczniowi jest udzielane wszelkie wsparcie i pomoc psychologiczno-pedagogiczna, to relacja uczeń – nauczyciel, uczeń – specjalista szkolny. Osobą, do której należy planowanie i koordynowanie udzielania uczniowi tej pomocy, jest wychowawca klasy. Oczywiście dyrektor może wskazać inną osobę, która będzie wykonywała te zadania i najczęściej jest nią pedagog szkolny bądź pedagog specjalny, czasami obaj, jeśli podzielono między nimi opiekę nad poszczególnymi klasami. Wówczas to jeden z nich pierwszy zapoznaje się z efektami wstępnej diagnozy pedagogicznej i następnie informuje pracujących z dzieckiem nauczycieli o potrzebie dostosowania wobec ucznia wymagań edukacyjnych, indywidualizacji pracy z nim bądź konieczności objęcia go pomocą psychologiczno-pedagogiczną w trakcie bieżącej z nim pracy.

Informowanie
nauczycieli
o potrzebie objęcia
ucznia wsparciem
i pomocą
psychologiczno-
pedagogiczną

KROK 2: Dostosowanie wymagań edukacyjnych. Najwięcej trudności sprawia wywiązanie się przez nauczycieli z dostosowania wymagań edukacyjnych oraz indywidualizacji pracy z uczniem, choć każdy nauczyciel danego przedmiotu ma taki obowiązek na podstawie § 2 rozporządzenia MEN z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 373 z późn. zm.) wobec ucznia: posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania, posiadającego opinię PPP o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię tej poradni wskazującą na potrzebę takiego dostosowania oraz nieposiadającego orzeczenia lub opinii, który jest objęty pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole na podstawie rozpoznania indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia dokonanego przez nauczycieli i specjalistów. Pedagog specjalny ma tu duże pole do działania, może więc:

Dostosowanie
wymagań
edukacyjnych

- współpracować z nauczycielami przy formułowaniu i doborze odpowiednich wymagań edukacyjnych dla konkretnego ucznia lub grupy uczniów ze SPE;
- czuwać nad tym, by obszary dostosowania obejmowały: warunki procesu edukacyjnego (stosowane wobec ucznia zasady, metody, formy, środki dydaktyczne), zewnętrzną organizację nauczania (zmiana aranżacji sali, posadzenie ucznia w pierwszej ławce) oraz warunki sprawdzania poziomu wiedzy i umiejętności (jasno określone metody i formy sprawdzania i kryteria oceniania);

- uświadamiać nauczycieli, że nie muszą stosować wszystkich form dostosowania wymagań edukacyjnych i indywidualizacji jednocześnie, ponieważ często są ograniczani przez konieczność realizacji treści zawartych w podstawie programowej dla danego etapu edukacyjnego, ale poziom wymagań, które każdy z nich opracuje dla ucznia, musi być adekwatny do jego możliwości, by mógł on im sprostać.

Wszystko to jest możliwe, o ile pedagog specjalny wspomóż nauczyciela, wyjaśni postdiagnostyczną sytuację ucznia, omówi ewentualne wątpliwości organizacyjne, podpowie najlepsze rozwiązania, jak wspierać ucznia w toku bieżącej z nim pracy.

Udzielanie pomocy
psychologiczno-
pedagogicznej

KROK 3: Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Najpierw trzeba podjąć decyzję, w jakich formach powinna być udzielana uczniowi pomoc p-p na terenie szkoły. Potem należy tę ofertę/informację – zaakceptowaną przez dyrektora szkoły – przedstawić jego rodzicom. Jeśli rodzic zaakceptuje proponowane działania i podpisze zgodę na udział dziecka w danych zajęciach, to tym samym uruchamia dla niego proces udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, oczywiście zorganizowanej zgodnie z zasadami określonymi dla każdej z form tej pomocy, określonych w §§ 6–19 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (t.j. Dz. U. z dnia 22 lipca 2020 r., poz. 1280 z późn. zm.). Osoba, która realizuje z uczniem daną formę pomocy, odpowiada za opracowanie programu zajęć dostosowanego do przyjętych celów edukacyjno-wychowawczo-terapeutycznych. Musi też pamiętać o konieczności dokumentowania podjętych oddziaływań w stosownych dziennikach zajęć.

Monitorowanie
wsparcia
udzielanego
uczniowi

KROK 4: Monitorowanie wsparcia udzielanego uczniowi. Wynika z obowiązku dokonywania oceny efektywności udzielanej uczniowi pomocy p-p, jaki nałożony jest na osoby realizujące tę pomoc w danej formie. Ustawodawca nie określił żadnym przepisem, kiedy i jak często należy się z tego obowiązku wywiązać. Jednak co do zasady ocena efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej, traktowana jako integralna część procesu polegającego na wspieraniu wszechstronnego rozwoju ucznia, powinna odbyć się dwa razy w roku szkolnym, to jest:

- po pierwszym półroczu, w celu zaplanowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej w drugim semestrze,
- na zakończenie roku szkolnego, w celu podsumowania całorocznej pracy z uczniem i podjęcia decyzji co do organizacji dla niego pomocy p-p w następnym roku szkolnym.